

Padli Turci na Poniky

rok 1678

„Jajže, bože, strach veľiký, padli Turci na Poniky“, aspoň prvé verše básne Turčín Poničan si hádam každý z nás pamätá ešte zo školských lavíc. Vďaka nim vieme, že obyvatelia rázovitej horehronskej obce, podobne ako mnoho iných slovenských dedín, kedysi celé desaťročia žili v strachu, že k nim vpadnú Turci a vyplienia ich dedinu. Básnické dielo Sama Chalupku nás vracia do čias tureckých vojen, keď boli podobné príbehy takmer na dennom poriadku.

Zveršovaný príbeh štúrovského básnika Sama Chalupku vychádza síce z ľudovej povesti, ale zachytáva aj historickú realitu našich predkov v 16. a 17. storočí, keď žili v neustálom strachu z toho, že sa stanú obeťou krutých vojakov so zakrivenými šablami bojujúcimi pod zástavou s polmesiacom. Aj keď väčšina územia dnešného Slovenska počas tureckých vojen nebola priamo okupovaná Turkami, obyvatelia severných stolíc

Uhorska neboli celé desaťročia v bezpečí pred nájazdmi zväčša menej početných tureckých oddielov. Platí to aj o Horehroní ležiacom pomerne ďaleko od posunutej hranice medzi Uhorskom a Osmanskou ríšou. Historické záznamy zaznamenali napr. niekoľko prienikov rabujúcich moslimov do okolia Banskej Bystrice a Zvolena. Horehronské dediny boli prvýkrát v priamom ohrození po dobytí hradov Modrý Kameň a Divín v roku 1575. Ešte

Poniky

Náhrobný kameň Jána Aranuta

v tom istom roku sa Turci objavili v Očovej a o dva roky neskôr prepadli Hrochoť a prenikli až ku Strelníkom. Je známe, že už od roku 1578 museli Čerín aj Poniky platiť osobitnú daň - tzv. turecký rováš. Keďže si dedinčania museli kúpiť pokoj a neútočenie,

Tureckí lupiči

Viete, že...

- Poniky sú obcou na západnom úpätí Poľany s viac ako sedemstoročnou históriou. Jej stredovekú minulosť okrem historických listín pripomína prítomnosť starobylého gotického kostola jednoduchého tvaru zasväteného sv. Františkovi z Assisi. Interiér kostola krásia stredoveké nástenné maľby zo 14. storočia zobrazujúce rozličné náboženské témy, ako je Ladislavova legenda, narodenie sv. Jána Krstiteľa či súboj sv. Juraja s drakom.
- V stene očovského Kostola všetkých svätých je zamurovaný náhrobný kameň Jána Aranuta. Záhadný muž, ktorý zomrel 26. februára 1599, bol akousi miestnou verziou Turčina Poničana. Z histórie nie je jasné, či bol pravým Turkom alebo janičiarom. Podľa povesti vraj z lásky k miestnemu dievčaťu konvertoval na kresťana a spoločne s dedinčanmi bránil Očovú pred Turkami.
- Samo Chalupka (1812 až 1883) bol štúrovským básnikom úzko spätým s Horehroním. Narodil sa aj zomrel v obci Horná Lehota. Väčšiu časť svojho plodného života strávil v rodnej dedine, kde po zomrelosti otcovi zaujal miesto evanjelického farára a bol ním až do konca života. Odtiaľ mal blízko do Poničana, kde našiel námety pre svoju slávnu báseň Turčín Poničan.

šlo vlastne o určitú formu výpalného. V júni 1590 Turci vyplienili Dolnú Mičinú a do zajatia odvliekli 140 zajatcov a takisto zopakovali útok na Očovú.

Druhá etapa bezprostrednej tureckej hrozby nastala v roku 1663, keď moslimská armáda dobytím novozámockej pevnosti získala výbornú základňu pre ničivé výpady na stredné Slovensko. Hrozba pominula až o 20 rokov neskôr porážkou Turkov pri Viedni. V Chalupkovej básni sa spomína, že Turci